

MJESTO I ULOGA UČESNIKA ODGOJNO-OBRAZOVNOG PROCESA U SAVREMENOM KURIKULUMU ŠKOLE

Semko R. Lozić¹

Стручни рад DOI 10.7251/NSK1902089L UDK 37.014.3:371.2-51 COBISS.RS-ID 128261121

Rezime

Cilj ovog rada odnosi se na određivanje uloga različitih učesnika/sudionika u odgojno-obrazovnom procesu. Kako je cilj svakog kurikuluma daškolu učini kvalitetnijom, određivanje ovih uloga je važan dio rada na kurikulumu, jer od toga zavisi koliko i kako će se kvalitetno kurikulum provoditi, a i cjelokupni kvalitet odgojno-obrazovnog rada i nastavnog procesa škole. Da bi se ostvario cilj ovog rada potrebno je realizovati dva zadatka, tj. odrediti koji sve učesnici odgojno-obrazovnog procesa mogu obavljati neku

ulogu u stvaranju provedbi i vrednovanju novog savremenog kurikuluma, te bliže odrediti ulogu svakog od njih.

U radu se najprije polazi od poimanja kurikuluma, zatim se približavamo sagledavanju kurikuluma škole, višenego kurikuluma nastave koji je jedan manji dio kurikuluma škole. Posebno se razrađuju uloge samo nekih učesnika/sudionika odgojno-obrazovnog rada u školi, bilo posrednog ili neposrednog počev od direktora škole, nastavnika, članova pedagoško-psihološke službe, pedagoga, učenika i roditelja. U razradi tih područja ne govori se o poznatim ulogama, već samo o onima koje proizilaze iz specifičnosti poimanja kurikuluma kao cjelokupnog djelovanja, a posebno savremenog kurikuluma škole. Osnovu tih razrada

¹ Semko Lozić je magistar pedagoških nauka, zaposlen u gimnaziji „Travnik” u Travniku.
E-adresa: semkolozic@yahoo.com

čine pozitivna međunarodna iskustva, naučne i stručne rasprave o njihovim ulogama, kao i lično razmišljanje o njihovoj ulozi u odnosu na specifičnosti naše škole, društva i savremenog kurikulumuma.

Ključne riječi: *savremeni kurikulum, poimanje kurikulumuma, nova škola, partnerstvo, saradnja, učesnici.*

Uvod

Uloga pojedinih učesnika/sudionika odgojno-obrazovnog procesa u stvaranju, provedbi i evaluaciji kurikulumuma škole, zavisi prije svega o poimanju-shvatanju kurikulumuma.

Kurikulum bi trebali posmatrati kao cjelokupno ozračje škole, tj. klime koja najviše pridonosi osposobljavanju mladih za život u demokratiji: pluralizam, slobodu izbora opredjeljivanja i vrednovanja, klime koja održava željene odnose u društvu, te ide u susret potrebama pojedinaca i društva, a pridonosi i razvoju pojedinca. Polazište da se kurikulum posmatra u kontekstu promjena veznih uz znanje i njegovu dostupnost, pa se više prostora daje osposobljavanju za samoobrazovanje i cjeloživotno učenje, te se stvara prijateljsko i saradničko okruženje u kojem različiti sudionici odgojno-obrazov-

nog procesa škole (neposredni i posredni), stvaraju partnerske odnose.

Cilj ovog rada je precizan i naoko jednostavan, a odnosi se na određivanje uloga različitih učesnika/sudionika odgojno-obrazovnog procesa u stvaranju, provedbi i vrednovanju kurikulumuma škole. Određivanje uloga, iznimno je važan dio rada na kurikulumu škole, jer upravo o njemu ovisi koliko će se kvalitetno kurikulum provoditi, pogotovo ako znamo da je cilj svakog kurikulumuma da školu učini kvalitetnijom, tako da o dobrom određivanju ovih uloga zavisi i cjelokupna kvaliteta odgojno-obrazovne djelatnosti škole.

U radu se posebno razrađuju uloge samo nekih sudionika odgojno-obrazovnog rada u školi (posrednih i neposrednih): nastavnika, učenika, članova pedagoško-psihološke službe, pedagoga, te direktora i roditelja. S obzirom na to da je ovo područje u stručnoj literaturi poprilično neobrađeno u radu je najvećim dijelom prikazana moja vizija o optimalnom djelovanju svih učesnika/sudionika odgojno-obrazovnog procesa škole. Koristeći se iskustvima dugogodišnjeg rada u odgojno-obrazovnom procesu, kao i iskustvima i znanjima stečenim na raznim seminarima u proteklom periodu, te čitajući stručne rasprave o ulogama i za-

dacima učesnika/sudionika u školskom kurikulumu, a sve sa ciljem stvaranja kvalitetnije škole koja uspješnije od dosadašnje korespondira s prostorom i vremenom u kojem djeluje. Škola koja izlazi u susret potrebama tog i budućeg vremena, kao potrebama svih učesnika/sudionika odgojno-obrazovnog procesa, imajući na umu specifičnosti naše škole, našeg društva i savremenog kurikuluma, kojeg još uvijek nemamo. U razradi tih područja, ovdje se ne govori o opće poznatim ulogama, već samo o onima koje proizilaze iz specifičnosti shvatanja kurikuluma kao sveukupnog djelovanja škole.

Uloga direktora u savremenom kurikulumu škole

Uloga direktora u školi dobro je poznata i određena mnogobrojnim dokumentima prosvjetnih vlasti (Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u BiH, 2003). Ta je uloga u našoj literaturi dijelom razrađena u odnosu na Okvirni plan i program za srednje i osnovne škole, međutim, ovdje nećemo nabrajati i ponavljati sve što je tamo rečeno i napisano, već ćemo se zadržati na ulozi direktora u odnosu na školski kurikulum.

Ako shvatimo kurikulum samo kao nastavni plan i program, direktor zadržava ulogu koju je do sada imao u školi, tj. ulogu voditelja administrativno-organizacijskih i stručno-pedagoških djelatnosti škole. On se brine da škola dobro funkcioniše, a posebno da stručno i tehničko osoblje uredno izvršavaju postavljene im zadatke. Također, brine se za kadrovske i materijalne potrebe istručno usavršavanje nastavnika.

Zatim brine o opremanju škole potrebnim nastavnim sredstvima i pomagalicama, a i komunicira sa prosvjetnim vlastima i društvenom zajednicom u kojoj se škola nalazi i egzistira, s tim daviši i evaluaciju postignutog, itd. Shvatimo li kurikulum u njegovom širem značenju kao dokument koji određuje sveukupno ozračje, odnosno klimu škole i sva zbivanja u njoj, pred direktora se uz te uobičajene dužnosti postavlja cijeli niz novih zadataka. Sve te zadatke možemo svrstati u dvije grupe:

- zadatke vezane za administrativno-organizacijsko vođenje škole;
- zadatke vezane za stručno-pedagoško vođenje škole.

Kako vidimo to su zadaci koji su do sada činili osnovu određivanja uloge direktora u školi, s tim da se ti zadaci u provedbi stalno isprepliću i

nemoguće ih je odvojeno posmatrati i prikazati.

U svijetu imamo novinekada je riječ o administrativnom vođenju škole, tj. sve je veća decentralizacija upravljanja školom (Fiske, 1996), a kad je riječ o stručno-pedagoškom vođenju, direktor ima izravan doprinos unapređivanja kurikuluma i „transformacijsko vođenje“ (Puzić, 2006), tako da iz takvih pretpostavki za direktora proizilazi niz specifičnih uloga u kurikulumu škole. U skladu sa svjetskim trendovima decentralizacije upravljanja školom, povećava se mogućnost regionalnog uticajana rad škole, pri čemu se najveći dio upravljanja školom prepusta samoj školi. Odluke o djelovanju škole se ne kreiraju negdje izvan škole, već u samoj školi. To omogućava školi da upravlja svojim kurikulumom, tj. da ga razvija i unapređuje, ali i da stvara novu klimu potrebnu za rad prema tako koncipiranom kurikulumu. Direktor u tome ima vodeću ulogu, ali bi trebao da ima visok stepen slobode i odgovornosti za učinjeno (posebna je priča decentralizacija obrazovanja u BiH, a posebno u Federaciji BiH, jer je obrazovanje na nivou kantona).

U svjetskoj literaturi u posljednje vrijeme je sve prisutnija ideja da osnovna zadaća direktora škole više

nije samo da brine za to da se sve zacrtano u nastavnom planu i ostvari, već da promišlja i harmonizira cjelokupnu djelatnost škole, te da povećava njenu autonomiju. Time je njegova uloga sve više decentralizirana i približava se ulozi „menadžera“ škole. Osnovna namjera kurikuluma treba da bude da našu školu približi školi razvijenih evropskih zemalja, a to znači da bi ta uloga trebala biti predviđena okvirnim kurikulumom, kojeg mi još uvijek nemamo, s tim da ima eksperimentalnih pokušaja kod pripremanja istog od strane Agencija na državnom nivou. Decentralizacija uloge direktora škole podrazumijeva veću odgovornost za školu i njen razvoj, tako da za sve loše ne bi mogao kriviti „nekoga iz vana“, s tim da bi se od direktora zahtijevala veća stručna osposobljenost, kreativnost i entuzijazam, što se nije odnosilo na dosadašnju klasičnu ulogu direktora.

U kreiranju, provedbi i evaluaciji kurikuluma škole, direktor na sebe preuzima uz svoje uobičajene dužnosti i poslove koji se odnose na organizaciju rada škole, onaj dio uređenja i djelovanja u školi koju škola može sama da kreira. Ovdje direktor jasno formuliše specifične ciljeve škole, te upoznaje s njima sve učesnike/sudionike odgojno-ob-

razovnog procesa (ciljeve formuliše na temelju provedenih rasprava i dijaloga o njima). Direktor tada na sebe preuzima i potporu za provođenje evaluacije ostvarenog u skladu s novom klimom u školi, s tim da se od njega traži da sve učesnike/sudionike školedosljedno podstiče na kontinuirano samovrednovanje.

Direktor bi trebao da ima presudnu ulogu u izgradnji specifičnog imidža škole, njene kulture, odnosno onoga što je čini posebnom, a što bi trebao da bude doprinos svih učesnika odgojno-obrazovnog procesa škole. On je u najpovoljnijem položaju da uoči specifičnosti pojedinih učesnika/sudionika koji mogu pridonijeti stvaranju prepoznatljivog imidža škole, te im omogućiti da taj doprinos daju. Treba omogućiti da svoj doprinos daju učenici, njihovi roditelji i lokalna zajednica.

Dobro nam je poznato da u svakoj školi postoje pojedinci koji teže promjenama, inovacijama, specifičnim načinima rada, s tim da neke moramo i podsticati na takvo ponašanje. U izgradnji specifičnog imidža škole, dobro je da direktor iskaže takmičarski duh, jer tako će pridonijeti maksimaliziranju potrebnih napora da se neke ideje ostvare.

U okviru zadataka vezanih za stručno-pedagoško vođenje škole, a

u skladu s decentralizacijom škole, direktor se brine za izvođenje nastave, te osigurava uvjete za njeno provođenje. U kurikulumu škole te brige nebi trebale da uključuju samo osiguravanje izvođenja izbornih i fakultativnih predmeta, ili organizovanje različitih grupa izvan nastavnih aktivnosti, već kontinuirano nastojanje da se u nastavne predmete i van-nastavne aktivnosti, uvrsti što više sadržaja i aktivnosti koje propagiraju nacionalne, etničke, ali i multinacionalne vrijednosti.

Jedan od osnovnih ciljeva obrazovanja je osposobljavanje mladih za samostalno učenje, s toga bi uloga direktora bila da osigura u školi dostupnost nastavne tehnologije, koja omogućava samostalno učenje i osigurava dostupnost informacija. Direktor škole kao menadžer, mora brinuti o stručnom osposobljavanju nastavnika za nove načine rada u nastavi, kako bi osigurao uspješnu implementaciju novog kurikuluma. To su u našem društvu teško provodivi zadaci, jer podrazumijevaju korjenu promjenu paradigme nastavnčkog rada, tako što nastavnik od učenja gradiva, mora da se okrene učenju učenika kako da uči, s tim da u školi mora postati važnije, šta govori učenik, nego šta govori nastavnik. Transformacijsko vođstvo kao

jedna od kurikulumskih odrednica uloge direktora podrazumijeva njegovu angažovanost za stvaranje nove klime u školi (Puzić, 2006). Zadatak direktora bi morao biti da osigura klimu u školi koja širi međusobno poštovanje, cijenjenje brige za druge i osjećanja za zajednicu.

Danas u školi kao ustanovi, više nego u bilo kojoj ustanovi, nedostaje poštovanja. Razni oblici neprilagođenog ponašanja koje učenici iskazuju prema nastavnicima, ukazuju na manjak poštovanja. Primjera je mnogo, počev od nepoštovanja učenika prema nastavnicima, prema školi, a često i prema samom sebi. Postavlja se pitanje, da li bi se u školama događale razne negativnosti koje se događaju kad bi se odnos između različitih struktura temeljio na poštovanju, a ne na strahu? Kurikulum bi trebao da obuhvati i to, koliko pojedine strukture u školi iskazuju poštovanja prema svim drugim strukturama i pojedincima. Direktor treba da stvara klimu u školi za razvijanje humanih odnosa, te da se oni koji realizuju odgojno-obrazovni proces osjećaju što je bolje i komotnije, tako da time škola dobija humanu dimenziju. Strah koji danas dominira u školama zamijenio bi se poštovanjem, a autoritarnost stvarnim autoritetom. U stvaranju te nove

klime škole, čija je osnovna zadaća da vodi računa o osjećajima pojedinaca (Glaser, 2005) upravo bi direktori trebali da imaju glavnu ulogu, jer oni su ti koji mogu i koji bi morali incirati tu novu klimu u školi.

Direktor bi prema novim pogledima na njegovu ulogu trebao biti ključna osoba za mijenjanje postojećih prakse u našim školama, s tim da bi jedan od osnovnih zadataka morao biti da se u školama radi sa učenicima i nastavnicima na primjerniji način. Način koji omogućava kvalitetnije zadovoljenje njihovih osnovnih psiholoških potreba, kako bi svi učesnici/sudionici odgojno-obrazovnog rada škole bili sretni i zadovoljni. Realizovanje tog niza novih stručnih i specijaliziranih zadataka nameće za potrebu obezbjeđivanja njihovog dopunskog obrazovanja.

Uloga nastavnika u savremenom kurikulumu škole

Uloga nastavnika u savremenoj školi dosta je detaljno obrađeno područje. U našoj naučnoj i stručnoj literaturi, a u ovom tekstu bazirat ćemo se na nekoliko uloga koje bi trebale proizilaziti iz kurikuluma naše škole.

Promjene uloga nastavnika prije svega proizilaze iz razvijanja demokratskih odnosa u društvu, naglog porasta ljudskog znanja i promjena u dostupnosti tim znanjima. Bit tih promjena je da nastavnik od „posrednika znanja“, postane savjetnik za učenje (Razdevšek-Pučko, 2005). Navedene promjene uloge nastavnika morale bi biti jedan od temelja izgradnje savremenog kurikuluma, kojeg mi kao što je poznato još uvijek nemamo. Nastavnik nebi više trebao biti pasivni primatelj tog znanja, što bi uticalo i na promjenu odnosa među nastavnicima. Bez obzira na sve promjenenastavniku ostaje njegova temeljna uloga, a odnosi se na pomoć učeniku u sticanju znanja i rad na širenju njegovog znanja. Bez obzira na kojoj se koncepciji temeljio kurikulum, kao što ističe (Fullan, 1993) u društvu znanja, društvo koje uči, ne možemo bez profesije koja podučava. Ovdje se postavlja pitanje, mora li to biti njegova jedina uloga? Nastavniku to može biti jedina uloga samo ako kurikulum shvatimo kao strogo propisani nastavni plan i program, tako da posmatraču sa strane može se učiniti da je nastavniku u našoj školi ponekad važnije da tačno popuni te rubrike u dnevniku, nego koliko su koristi od svega toga imali učenici.

U novom kurikulumu nastavnik bi trebao dobiti ulogu aktivnog stvaraoca i njegovog sukreatora (Schon, 1983). Takav kurikulum mu otvara mogućnost da sam izabere manji ili veći dio nastavnih sadržaja koje će obraditi (procjenjuje njihovu korist), određene sadržaje bi trebao da osavremeni, obogati novim informacijama i naučno aktualizirati, odnosno da rastereti učenike enciklopedijskih sadržaja i znanja koje se cijeni samo u školi, a proširi i obogati znanja potrebna za život. Time se otvara perspektiva uspješnog profesionalnog razvoja.

Radeći po ovakvom kurikulumu, nastavnik se uključuje, ne samo u poučavanje, već i učeničko sticanje kompetencija i osposobljava učenike za prilagođavanje na brže promjene u svijetu rada do kojih dovodi veliki porast ljudskog znanja. Nastavnik osposobljava učenike da sami dolaze do novih znanja korištenjem različitih izvora i elektronskih medija. Ovakvim radom do izražaja dolazi spremnost nastavnika za promjene, kao i spremnost na cjeloživotno učenje, te njegova informatička pismenost i organizacijske sposobnosti.

Kada je riječ o savremenom kurikulumu nastavnik bi trebao da odabire i obrađuje najveći dio sadržaja koji odražavaju nacionalna i lokalna

obilježja, koji će da osposobljavaju učenike za prepoznavanje i njegovanje svojih nacionalnih, kulturnih, etničkih obilježja i vrijednosti. Zadatak nastavnika bi bio da u te sadržaje uključuje i one koji su na tragu multikulturalizma, sadržaje koji učenika osposobljavaju za suživot, poštovanje tuđih nacionalnih i lokalnih obilježja, toleriranje drugih kultura, kao i prihvatanje individualnih razlika, teškoća u razvoju i posebnosti uopšte, što je važan zadatak škola razvijenih demokratskih zemalja.

Nastavnicima se danas prigovara da nisu dovoljno inventivni u radu, da pružaju pasivan otpor promjenama, što je i razumljivo, ako u obzir uzmemo okolnosti u kojima rade, jer im se ne omogućuje iskazivanje neke velike inventivnosti i kreativnosti. Kada iskazuju takvo ponašanje, to nije odraz pomoći institucije, već velikog ličnog požrtvovanja. S toga bi fleksibilniji kurikulum trebao da potiče motivaciju nastavnika za unapređivanje i inoviranje svog načina rada, njihovo lično zalaganje i direktno uključivanje u proces razvoja škole, jer bez toga je kurikulum nemoguće provoditi.

U provedbi ovakvog kurikuluma nastavniku se ostavlja više slobode da bude kreator nastavnog procesa, s tim da individualizacija načina rada

i diferencijacija sadržaja rada, ovdje postaje pravilo, a ne iznimka. Da bi se mogao uspješno uključiti u taj rad, nastavnik mora upoznati i savladati metodologiju kvalitetnih, posebno akcijskih istraživanja i prihvatiti ih kao svoje najsnažnije oružje za unapređivanje lične prakse, kao i ličnog profesionalnog razvoja. Kod nastavnika treba stvoriti potrebu da se stalno pita, šta može raditi bolje, uspješnije, savremenije i prihvatljivije, a odmaći ga od rutinskog izvršavanja povjerenih zadataka i primaći ga praktičaru koji stalno uči (Fullan, 1999). Osnovno načelo nove klime u školi odnosi se na to da se učenje i poučavanje uspješnije odvijaju u ugodnijem i prijateljskom okruženju.

Implikacije na ulogu nastavnika su:

- da se u planiranju, provođenju i vrednovanju kurikulumu, više usmjere na učenika, nego na gradivo;
- da se trude u radu da uspostave prijateljsku klimu, saradničke i partnerske odnose koji se temelje na međusobnom poštovanju i prihvatanju.

Stvaranje takve klime uključuje i veću kooperativnost među kolegama u školi. Dolazi do veće saradnje s roditeljima, ali na sasvim novim osnovama od dosadašnjih, jer roditelj

u novom kurikulumu bi trebao da dobije ulogu saradnika i partnera.

Novi kurikulum školemora bi obezbijediti ugodnu klimu, odnosno klimu u kojoj će se svi sudionici odgojno-obrazovnog procesa u školi bolje osjećati, jer uz direktora u stvaranju takve klime najveću ulogu ima nastavnik. To podrazumijeva da se u njegovu opću koncepciju uvrste sadržaji koji određuju školsku klimu, te da u provođenju kurikuluma nastavnik ličnim primjerom, bez uputstava izvanastvara takvu klimu, a ida se zalaže da se u vrednovanje postignuća uvedu pokazatelji koji govore o tome kako se tokom izvršavanja svojih uloga svi učesnici/sudionici odgojno-obrazovnog rada u školi osjećaju. Najdirektniji doprinos stvaranju nove klime u školi, mogla bi dati korjenita promjena načina evaluiranja ostvarenog, a posebno školskog ocjenjivanja, pa bi te promjene trebale biti obuhvaćene novim kurikulumom.

Ocjena je danas osnova autoritarne pozicije nastavnika i glavni uzrok klime straha koja vlada u našoj školi, čime se direktno smanjuje učinkovitost odgojno-obrazovnog procesa. Stvaranje drugačije, saradničke i motivirajuće klime u školi, uspostavljanje partnerskih odnosa između učenika i nastavnika u ostvarivanju

kurikuluma i postavljenih zadataka, podrazumjevalo bi znatno odmicanje od usmjerenosti velikog dijela školskih aktivnosti na ocjenu. Iz nekih sistema u svijetumoglo bi se prihvatiti da i učenici sudjeluju u ocjenjivanju, te da se u ocjenjivanje uvede više poštovanja prema individualnost i učenika, jer takve i slične promjene u sistemu ocjenjivanja u školi idu ka tome da nastavnik, autoritet pred učenicima počne graditi i temeljiti na svojim kompetencijama, a ne na strahu od ocjene.

Iz svega navedenog proizilazi potreba temeljnog mijenjanja sistema obrazovanja nastavnika, jer je kod nas još uvijek prisutno razmišljanje da kompetencije nastavnika određuje njegovo poznavanje predmeta koji predaje, a njegovo pedagoško-psihološko obrazovanje je svedeno na minimum.

Svjetska, a posebno evropska iskustva pokazuju da jednakopravni element nastavničke kompetencije čini i način na koji nastavnik radi, tena koji način obnaša svoju nastavničku ulogu, kao njegovu pedagoško-psihološka kompetencija za didaktičku transmisiju spoznaja. S obzirom na brzinu širenja općih i za nastavničku profesiju specifičnih znanja, jedina perspektiva nastavni-

čkog zanimanja je permanentno cijeloživotno obrazovanje.

Uloga pedagoško-psihološke službe savremenom kurikulumu škole

Uloga pedagoško-psihološke službe u savremenom kurikulumu škole jedna je od najvažnijih za stvaranje, provedbu i evaluaciju kurikuluma škole. Prema definiciji, pedagoško-psihološku službu čini tim stručnjaka određenih profila, čiji su osnovni zadaci razvojna pedagoška djelatnost škole (Jurić, Mušanović, Staničić i Vrgoč, 2001). To su najčešće školski pedagog, psiholog, socijalni radnik, defektolog-logoped i bibliotekar. Poznato nam je da u našim školama imamo samo pedagoga, negdje psihologa, a u zadnje vrijeme i logopeda, što nam govori gdje smo i šta nam je činiti, imajući na umu reforme koje nas čekaju. Zadaci ovog tima su dobro poznati i određeni mnogobrojnim pravilnicima, propisima i drugim dokumentima, s toga ćemo ovdje spomenuti samo neke specifične uloge.

Jedna od osnovnih uloga članova pedagoško-psihološke službe je da pomažu nastavnicima na unapređivanju, inoviranju i evaluiranju uspješnosti njihovog rada, teda šire

njihova stručna znanja i pridonose stvaranju klime povoljnije za uspješan odgojno-obrazovni rad, tj. svako od njih u okviru zadataka svog radnog mjesta. Da bi izvršavali postavljene zadatke, članovi pedagoško-psihološke službe škole, moraju imati jasan uvid u potrebe svog radnog mjesta i svoju kompetenciju, a odgovorno odbijati poslove izvan tog kruga. Izvršavanje te osnovne uloge zahtijeva njihovo bogato stručno znanje, veliku informiranost u području novijih naučnih spoznaja koje imaju direktne uticaje na školsku praksu, a to podrazumijeva spremnost na cijeloživotno učenje i permanentno usavršavanje. Pretpostavka tog rada bi trebala biti njihova međusobna povezanost i saradnja, kao i povezanost s menadžmentom škole, zbornicom, širom i užom društvenom zajednicom, istraživačkim ustanovama i fakultetima. Saradnja bi trebala biti temelj u realizovanju uloga pedagoško-psihološke službe škole, s toga svi njeni članovi moraju biti spremni na saradnju i osposobljeni za nju. U ulozi saradnika važno je da se izgubi pozicija nadređenosti, a trajno zadrži svijest o ličnim i stručnim kompetencijama.

Osnovna pokretačka snaga članova stručnog tima bi morala biti pitanja, šta je u školi moguće raditi dru-

gačije, bolje, uspješnije i savremenije. Upravljaajući svojim radom prema tim pitanjima, članovi pedagoško-psihološke službe šire slobodu svog djelovanja. Rade na propagiranju novih ideja i dobijanju podrške za te ideje u školi i izvan nje, što bi trebalo da dobije centralno mjesto u izvršavanju povjerenih uloga. Jedan od osnovnih zadataka pedagoško-psihološke službe, morao bi biti istraživačka orijentacija u radu. To podrazumijeva da im je uloga u davanju doprinosa, uspješnoj transmisiji relevantnih naučnih spoznaja u školsku praksu, ali istodobno u duhu novih gledanja na kurikulum kao sukonstrukcije, odnosno da i sami istražuju praksu svoje škole, te na temelju dobijenih pokazatelja intervenišu u kurikulumu.

Pedagoško-psihološka služba treba poticati, organizovati i provoditi istraživačke i inovacijske projekte. Projekte koji po potrebi prelaze okvire njihove škole, tj. u lokalnoj zajednici, među više škola, itd.

Za takvo djelovanje, neophodna je veća autonomija škole da bi se mogla provoditi istraživanja na unapređivanje postojeće prakse u školama (kvalitetna, posebno akcijska istraživanja), čime bi i sami doprinosili stvaranju specifičnog imidža škole.

Jedna od osnovnih pretpostavki da bi pedagoško-psihološka služba mogla ispuniti svoje zadatke je autonomija škole i autonomija njenog djelovanja unutar škole. Ta autonomija bi podrazumijevala mogućnost da razvijaju i iniciraju strategije koje osavremenjavaju cjelokupno školsko djelovanje i povećavaju njegovu kvalitetu učinkovitosti i prihvatljivosti.

Uloga pedagoga u savremenom kurikulumu škole

Školski pedagog je član stručno-razvojnog tima škole kome je osnovna uloga unapređivanje odgojno-obrazovnog rada škole, što mu otvara široko područje djelovanja i istraživanja. Sve uloge koje proizilaze iz toga detaljno su elaborirane u literaturi i gotovo je nemoguće pisati o tome ne ponavljajući dosad rečeno. Ovdje izdvajamo samo neke od njih, specifične za savremeni kurikulum škole, jer mnoge od spomenutih uloga obavljaju i drugi članovi stručno-razvojnog tima škole, a one su specifične upravo za školske pedagoge.

Pedagog škole bi morao biti aktivno uključen u planiranje i programiranje rada škole. U skladu sa novim pogledima na savremeni kuri-

kulum škole, zalaganje pedagoga je da podstiče nove načine rada, nove načine evaluiranja učinjenog i stvaranje nove radne klime u školi, te da dosljedno istražuje postignuća u školi.

Ključna uloga pedagoga bi trebala biti u postizanju stručne kompetencije nastavnika, jer otvoreni, su konstruktivni kurikulum pretpostavlja puno veća pedagoška i psihološka znanja nastavnika od onih koja danas imaju.

Dok se direktoru škole povjerava uloga da se brine za kontinuirano stručno usavršavanje nastavnika, koje se najčešće realizuje izvan škole, uloga pedagoga bi bila da vodi računa o njegovom iniciranju i realizaciji unutar škole. On treba da podstiče nastavnike na stručne rasprave, organizuje različite oblike stručnog usavršavanja u samoj školi, te da kontinuirano motiviše nastavnike na permanentno usavršavanje, samoobrazovanje i samoevaluiranje. Poseban mu je zadatak da promoviše postupke i tehnike uspostavljanja boljih odnosa u školi, te da prenosi nastavnicima savremene spoznaje o nastavniku kao refleksnom praktičaru i o provođenju akcijskih istraživanja.

Kod inoviranja rada škole, s obzirom na potrebno značenje kurikuluma istaknuto u ovom radu, školski

pedagozi bi se morali usmjeriti na dvije grupe zadataka:

- zadatke koji doprinose stvaranju demokratskih odnosa u školi i klime pogodne za uspješan odgojno-obrazovni rad;

- zadatke koji doprinose već spomenutim promjenama nastavnog procesa u ostvarivanju novog cilja odgoja i obrazovanja, a koji bi proizilazio iz nacionalnog kurikuluma.

Ovi zadaci su međusobno isprepleteni, a moguće ih je svesti na neka osnovna pitanja koja bi školskim pedagogima morala biti okosnicakod planiranja rada, na primjer:

- Koliko kurikulum škole odražava osnovna obilježja društva, te koliko mlađe osposobljava za život u tom društvu?

- Kako različiti sudionici odgojno-obrazovnog procesa shvataju i tumače kurikulum?

- Kako se pojedini učesnici u odgojno-obrazovnom procesu osjećaju u školi i šta se sve može učiniti kako bi se oni osjećali bolje?

- Koliko škola štiti prava djeteta i ide im u susret?

- Odvija li se rad škole u klimi koja je za bitne učesnike jednako ugodna i u kojoj su mjeri emocionalno zaštićeni?

- Imaju li svi važni učesnici odgojno-obrazovnog procesa iste

stavove o ulozi nastavnika i učenika, njihovom položaju i odnosu u razredu?

– Čemu sve učimo djecu u školi, mimo onog što nam je propisano učiti ih?

– Koliko rad u školi omogućuje afirmaciju učenikovih potencijala?

– Upućuju li nastavnici učenike na korištenje određenih baza podataka s interneta?

– Koliko se nastavnicima daje slobode i kreativnosti u radu?

– Koliko se podstiče divergentno mišljenje učenika?

– Koliko su individualizirani ciljevi rada?

– Koliko su diferencirani nastavni sadržaji?

– Koliko su individualizirani načini rada?

– Koliko su diferencirani sadržaji rada?

Traženje odgovora na ova i brojna druga pitanja čine osnovu rada školskog pedagoga u stvaranju, provedbi i vrednovanju savremenog kurikuluma škole, a što bi otvorilo široko područje radnih izazova, djelovanja i istraživanja. Ova i brojna slična pitanja, školski pedagozi bi morali shvatiti kao ozbiljan istraživački izazov, a odgovarajući na njih mogu dati značajan doprinos uspostavlja-

nju kurikuluma svoje škole utemeljenog na opće prihvaćenim vrijednostima našeg društva i relevantnim naučnim spoznajama.

Na temelju gore iznesenog može se zaključiti da izrada kurikuluma nove škole ne predstavlja izazov samo za naučnike, stručnjake koji se bave obrazovnom politikom isl., već je to ozbiljan izazov za školske pedagoge, a i druge članove stručno-razvojnog tima škole kao osnovne nosioce sličnih aktivnostivezanih za unapređivanje rada škole u cjelini.

Uloga učenika u savremenom kurikulumu škole

Kada govorimo o promjenama koje bi se u našoj školi morale dogoditi pod uticajem novog savremenog kurikuluma, nezaobilazno je spomenuti i promjenu uloge učenika u školi. Uloga učenika u savremenom kurikulumu, najvećim dijelom proizilazi iz zahtjeva da taj kurikulum promoviše prava djeteta, te da se u školskom razredno-časovnom sistemu i nastavnom procesune krši nijedno pravo djeteta, odnosno, da se svakom učeniku osigura mogućnost da u školi ostvaruje sva svoja prava, jer bi učenici morali biti okosnica tog i takvog rada.

O ulozi učenika u školi je rečeno i napisano mnogo u našoj pedagoškoj literaturi, s toga bi se moglo zaključiti da se tu nema šta posebno mijenjati, jer se već godinama govori i piše da učenik nije objekt, nego subjekt odgojno-obrazovnog rada, što bi moralo ostati i dalje u novom savremenom kurikulumu. Međutim, svako ko poznaje našu odgojno-obrazovnu praksu, s pravom se može pitati, koliko se taj zahtjev u njoj ostvaruje? Da bi zaista bio subjekt odgojno-obrazovnog rada u školi demokratskog društva, učenik mora aktivnije participirati u stvaranju kurikuluma, jer škola bi morala izlaziti u susret potrebama i interesima učenika. Njegova participacija u kurikulumu nastave, podrazumijevala bi obavezu nastavnika da na inicijativu učenika obogati neke dijelove nastavnih sadržaja, a i obavezu škole da mu osigura klimu koja će djelovati motivirajuće na njegov rad.

U ovakvoj školi učenik se posmatra kao pojedinac s nizom specifičnosti, a ne kao prosječan. Ovakva škola mora da njeguje individualni pristup, koji bi učeniku dao mogućnost da u dogovoru s roditeljima sudjeluje u kreiranju svog obrazovanja, a samim tim i kreiranju samog kurikuluma. Kurikulum bi to učešće osiguravao kroz veću izbornost, tj.

kroz više fakultativne, izborne i projektne nastave, ili kroz mogućnost učenika da odlučuje o količini gradiva koje će usvojiti na određenom stupnju školovanja, kao i očekivanom maksimumu. Sa ovakvim izborima, učenik se uključuje i u evaluaciju kurikuluma. Mogućnost aktivnog uključivanja u kreiranje svog obrazovanja, učenika čini odgovornijim za to obrazovanje i učinjene izbore, a ta odluka je neizbježna u demokratskom društvu u kojem gotovo sve postaje stvar izbora.

U ovom kontekstu trebamo istaknuti i važnost nekih posebnih didaktičkih strategija nastave, različitih nivoa, problemske nastave, diferencirane i projektne nastave, jer primjera radi, projektna nastava otvara učenicima mogućnost da budu vođe projekta, a nastavnici pomagači u njihovom provođenju. Projektna nastava podrazumijeva razvijanje svijesti o zajedničkom cilju i ličnom doprinosu njegovom ostvarivanju, što motivirajuće djeluje na rad i dostignuća, te doprinosi osjećaju zadovoljstva učenika.

Novim savremenim kurikulumom je važno predvidjeti drugačije ciljeve obrazovanja, a kada je riječ o učeniku, to podrazumijeva oslobađanje od toga da svoje znanje pokazuje kroz nizanje podataka koje je

usvojio „bubanjem”, bez logičkog razmišljanja i zaključivanja, tj. Pamćenjem reprodukcijskog znanja u kojem ne vidi ni svrhu, ni cilj.

Umjesto toga, za cijelo gradivo koje mora, ili želi usvojiti u školi, učenik bi najprije trebao upoznati cilj i svrhu tog učenja, gdje će mu ta znanja trebati, što bi našu školu približavalo kvalitetnoj školi (Glasser, 2005), ili jednostavno školi koja podstiče intelektualni, socijalni i emocionalni razvoj učenika.

Uloga roditelja u savremenom kurikulumu škole

Usvajanjem Okvirnog zakona o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini u junu 2003. godine, poseban akcenat stavljen je na aktivniju ulogu roditelja u odgojno-obrazovnom procesu, a time i na drugačiju ulogu i obaveze škole prema roditeljima.

Namjera zakonodavca je da odgovori na potrebu za stvaranje povoljnije klime u školi, kojom dominira duh saradnje, razumijevanja i međusobnog uvažavanja svih učesnika: učenika, roditelja, nastavnika i uprave škole kao osnove za izgradnju moderne, prije svega humane i

demokratske škole, a time i društva u cjelini.

Koncepcija savremenog nacionalnog kurikulumu kao sveukupnog ozračja škole, roditeljima treba da omogući veoma važnu ulogu, jer škola treba da promovira i razvija stalno i dinamično partnerstvo škole, roditelja i sredine u kojoj žive, po svim pitanjima od značaja za ostvarivanje funkcije škole, interesa i potreba učenika. O saradnji roditelja i škole, mnogo se govori od kada postoji škola. Ta se saradnja najčešće svodila na informisanje roditelja o uspjehu djece, tako da prave saradnje kao dinamičnog procesa, međusobnog razumijevanja i pomaganja nije ni bilo. Roditelji su kada je riječ o školi, najčešće svedeni na ulogu da s udaljenih tribina promatraju predstavu koju režira nastavnik, a u kojoj statira njihovo dijete.

Savremena škola mora prestati sa takvom praksom, jer to nije u skladu sa propisima naše zemlje, a ni sa savremenim saznanjima o ovom području. Prema Ustavu BiH, kao i prema nizu drugih zakona i propisa, roditelji imaju obavezu da se brinu za odgoj svoje djece. Roditelji bi trebali kontrolisati odgoj svoga djeteta, kao i odgojne uticaje kojima je ono izloženo. To je njihovo osnovno pravo i dužnost. Međutim, kod nas

to osnovno pravo i dužnost roditelja prestaje vrijediti pred vratima škole, posebno kada dijete krene u više razrede.

Dijete u školi provodi sate, dane i godine, s ljudima koji predstavljaju važan odgojni faktor, a koje roditelji uopće ne poznaju. Ovdje se postavljaju pitanja, šta je sa dužnošću da kontroliše odgojne faktore koji utiču na njegovo dijete? Šta je s njihovim pravima i dužnostima da odlučuje o odgoju svog djeteta? Škola kao institucija uskraćuje roditeljima to pravo i dužnost. Ona omogućuje roditeljima da upoznaju razrednika svog djeteta i da kontaktiraju s njim prema određenom vremenskom rasporedu, da dolaze po informacije o djetetu i na roditeljske sastanke. Možda bi škola kao ustrojena ustanova trebala imati na vidljivom mjestu, izvješten raspored u kojem bi za sve nastavnike bilo navedno vrijeme kad primaju roditelje, kako bi ih roditelji koji to žele mogli bar upoznati.

Takva bi praksa doprinijela boljoj saradnji roditelja i škole, s tim da bi ta saradnja trebala ići puno dublje, puno dalje i biti puno bogatija i sadržajnija od dosadašnje. U toj saradnji korisno je slijediti neka svjetska iskustva u kojima se saradnja sve više zamjenjuje partnerstvom. Sa-

vremeni kurikulum morao bi omogućiti veću i kvalitetniju saradnju roditelja i škole, kao i razvijanje partnerskih odnosa između njih.

Na temelju pozitivnih svjetskih iskustava, roditeljima bi se kod nas trebalo omogućiti da participiraju u njegovom stvaranju, jer na inicijativu roditelja mogli bi se u kurikulumu uvrstiti neki nastavni sadržaji i aktivnosti, posebno one vezane za nacionalna, kulturna i etnička obilježja. Roditeljska inicijativa mogla bi pridonijeti izgradnji boljeg imidža škole, jer roditelj ima pravo da se ne slaže sa imidžom neke škole, kao i da za svoje dijete izabere drugu školu.

Saradnja roditelja i škole ne bi se u budućnosti smjela svesti samo na to da roditelji dolaze na roditeljske sastanke i po informacije o ponašanju i napredovanju svog djeteta u školi, već bi se ta saradnja trebala znatno kvalitativno i kvantitativno proširiti. Jedan od načina tog proširenja bi bio povremeno uključivanje roditelja u nastavni rad, bilo kao promatrača, ili kao aktivnih učesnika. Svaki roditelj bi trebao da provede određeno vrijeme sjedeći u razredu i promatrajući rad nastavnika, ili mu pomažući u nekim aktivnostima, što je uobičajena praksa u puno evropskih zemalja, a to bi imalo mno-

gobrojne pozitivne pomake. Roditelji bi vjerovatno stekao veće razumijevanje za težinu nastavničkog poziva, a nastavnik bi se više zalagao u radu. Ovakva praksa bi pridonijela stvaranju međusobnog boljeg razumijevanja, tolerancije, saosjećanja i poštovanja. To ne bi trebala biti samo praksa otvorenih aktivnosti škole, jer roditelji bi se mogli uključivati u gotovo sve školske aktivnosti, vannastavne aktivnosti, ekskurzije, sportske susrete, pedagoške radionice i razne oblike neformalnog druženja.

U koncipiranju kurikuluma u svijetu, roditeljima se daje izravna uloga i u evaluaciji učinkovitosti nastave i škole (Hill i Bonan, 1991; prema: Puzić, 2006). Živimo u društvu koje pred nas uvijek i iznova stavlja nove izazove, ali i mogućnosti. Odgoj i obrazovanje, a i sama škola kao ustanova u procesu su reforme, pa je tako i uloga svih učesnika u tom procesu drugačija i zahtjevnija. Potreba za permanentnim i stalnim usavršavanjem svih, kao i potreba za istinskim partnerskim djelovanjem je velika. Reforma sistema obrazovanja zahtjeva aktivno uključivanje svih, počev od roditelja i nastavnika, ali i direktnih korisnika samog sistema obrazovanja, tj. učenika. Uloga roditelja u tom procesu od izuzetne

je važnosti. Roditelji imaju mogućnost, ali i obavezu da po mjeri učenika, zajedno sa nastavnicima i obrazovnim vlastima daju svoj doprinos u obrazovanju.

Roditelji se mogu informisati i predlagati, konkretno djelovati, ali i odlučivati o pitanjima koja se tiču odgoja i obrazovanja njihove djece. Koristeći ponuđene mogućnosti, a ispunjavajući i svoje obaveze, roditelji bi trebali biti primjer svojoj djeci kako da budu aktivni i odgovorni članovi ovog društva, spremni da prihvate i odgovore na sve njegove izazove.

Roditelji su kod nas uključeni tj. njihovi predstavnici u Upravne odbore škole, sve više zaživljava i rad Vijeća roditelja po školama, ali bez obzira na dosadašnju aktivnost i uključенost roditelja, trebalo bi osigurati brojniju i aktivniju participaciju roditelja u organima uprave i organima škole do izrade i zaživljavanja novog savremenog kurikuluma škole. Svijetao primjer je u Tuzlanskom kantonu, gdje prilikom izbora direktora u obzir se uzima i mišljenje roditelja, što do sada to nije bila praksa (oni su to i zakonski regulisali), kao i u RS-u gdje su izražene aktivnosti na kurikularnoj reformi u cilju poboljšanja vaspitno-obrazovnog procesa u cjelini.

Uočljive su i aktivnosti nevladinog sektora sa predstavnicima ministarstava i po drugim kantonima o uvažavanju mišljenja roditelja kod izbora direktora (Sarajevski i Unsko-sanski kanton).

Zaključak

U ovom radu su izneseni neki specifični pogledi na savremeni kurikulum škole i ulogu različitih učesnika/sudionika odgojno-obrazovnog procesa u školi, počev od učešća u njegovom stvaranju, provođenju i vrednovanju. Poznato nam je da je kurikulum škole suviše složen za bilo kakvu cjelovitu elaboraciju, s toga su u radu izneseni pogledi savremene nauke o tom složenom fenomenu, ali i moje dugogodišnje radno iskustvo u odgojno-obrazovnom procesu, kao i moje lično određenje prema savremenom kurikulumu škole.

Znamo da su uloge pojedinih učesnika/sudionika odgojno-obrazovnog procesa u kurikulumu dosta jasno određene, kako u stručnoj literaturi, tako i u brojnim propisima prosvjetnih vlasti (*ministarstava*), ali ovdje je pažnja usmjerena i naglasak stavljen na neke specifičnosti koje proizilaze iz novih određenja savremenog kurikuluma škole. Pri

tome se pokušalo izbjeći bliže određivanje onih uloga koje su više vezane za odrednicu „*nacionalni*“ (poznato nam je danemamo *nacionalni kurikulum*), s toga je pažnja usmjerena na one uloge koje su više vezane za odrednicu „*otvoreni*“.

Sigurno je da će urazmišljanju i koncepciji novog kurikuluma škole i uloga pojedinih učesnika/sudionika odgojno-obrazovnog procesa u odnosu na njih biti još puno rasprava, promjena i novih razmišljanja.

Ovaj dijalog kod nas je tek započeo (*ima nekih eksperimenata i pokušaja agencija na nivou BiH*), s tim da će dijalog i ostale aktivnosti oko novog savremenog kurikuluma škole, sigurno voditi korjenitim promjenama uloga svih pojedinaca vezanih za odgojno-obrazovni rad škole. U samom zaključku ovog rada, treba istaći da novi savremeni kurikulum škole u svojoj koncepciji mora uključiti saznanja o tome, da je to kurikulum jedne nove škole primjernije demokratskom društvu od postojeće.

Savremeni kurikulum škole, mora uključiti saznanja o potrebi mijenjanja cilja obrazovanja (*do čega dovodi brži porast ljudskog znanja i promjene u njegovoj dostupnosti*), kao i one promjene koje bitno mijenjaju naša dosadašnja znanja o učenju i poučavanju. Prihvatanje tih

saznanja, savremeni kurikulum škole vodi prema tome da postane osnovni dokument koji će regulisati smanjivanje uticaja prosvjetne politike na koncepciju rada škole, te stvaranju sasvim nove klime škole i bitnih promjena o ulozi svih učesnika/sudionika odgojno-obrazovnog rada škole. Posebno o ulozi nastavnika (*oni su najveće bogatstvo koje imamo u našim školama*), koje treba pripremiti i edukovati uz obavezne promjene školovanja nastavnog kadra, jer ovakav sistem školovanja nije zadovoljavajući što su pokazala mnoga istraživanja, s tim da su uočljive promjene u pozitivnom i kod obrazovanja nastavnog kadra.

Nemoguće je promijeniti školu na bolje, ako ne bismo sebe promijenili, samim tim, ako smo uspjeli naučiti lekciju iz prošlosti, te ako prihvatimo promjene koje neizbježno donosi budućnost, odgojit ćemo djecu da uspiju u XXI stoljeću.

Literatura

Fiske, E. B. (1996). *Decentralization of Education: Politics and Consensus*. Washington, D. C.: The World Bank.

Fullan, M. (1993). *Change Forces*. London: Falmer Press.

Fullan, M. (1999). *Change Forces: The Sequel*. London: Falmer Press.

Glasser, W. (2005). *Kvalitetna škola-škola bez prisile*. Zagreb: Educa.

Hill, P. T.&Bonan, J. (1991). Site-based management: Decentralization and accountability. *Education Digest*, 57, 1, pp. 23–25.

Jurić, V., Mušanović, M., Staničić, S. i Vrgoč, H. (2001). *Koncepcija razvojne pedagoške djelatnosti stručnih suradnika (Radni materijal)*. Zagreb: HPKZ.

Obrazovni priručnik za nastavnike-Posebne potrebe u učionici. Studijski materijal UNESC-a.

Okvirni zakon o osnovnom i srednjem obrazovanju u Bosni i Hercegovini (2003). Sarajevo.

Previšić, V. (2007). *Kurikulum: Teorije-metodologija-sadržaj-struktura*. Zagreb: Školska knjiga.

Puzić, S. (2006). *Decentralizacija kurikuluma i uloga jačanja autonomije škole*. U: Baranović, B. (ur.), Nacionalni kurikulum za obavezno obrazovanje u Hrvatskoj: Različite perspektive. Zagreb: Institut za društvena istraživanja i Centar za istraživanje i razvoj obrazovanja, str. 15–44.

Razdevšek-Pučko, C. (2005). Kakvog učitelja/nastavnika treba (očekuje) škola danas (i sutra). *Napredak*, 146, 1, str. 75–90.

Schon, D. A. (1983). *The Reflective Practitioner: The Professionals Think in Action*. London: Temple Smith.

Semko Lozić

THE POSITION AND ROLE OF PARTICIPANTS IN PROCESS OF EDUCATION AND MORAL EDUCATION IN TERMS OF CONTEMPORARY SCHOOL CURRICULUM

Summary

The paper aims at determining the roles of various participants in the process of education and moral education. Given the fact that the goal of every curriculum is to make school education as quality as possible, determining the aforementioned roles is an important part of this effort, since it is what defines to what extent the curriculum is going to be implemented, as well as the overall quality of education and moral education in school. In order to realise this goal, it is necessary to

accomplish two tasks, that is, to determine what particular participants of the said process can assume a particular role in implementing a new curriculum and define it in more details. For that reason, the paper first discusses the notion of curriculum, then it moves towards the notion of school curriculum rather than teaching curriculum, which is only a segment of it. In addition, the paper only discusses in detail roles of some participants of the process, whether direct or indirect, starting from the principal, the teacher, members of professional services, the educator, the student, and the parent. In doing so, the author does not refer to established roles, but only to those that result from the specific notion of curriculum as an overall agency, in particular the contemporary school curriculum. With regard to that, the paper is founded on positive international experiences, scholarly and professional discussions on the roles given, as well as on personal reflection on the matter concerning the specificities of our schooling system, society, and curriculum.

Key words: *contemporary school curriculum, notion of curriculum, new school, partnership, cooperation, participants.*

Семко Лозич

**МЕСТО И РОЛЬ
УЧАСТНИКОВ В
ОБРАЗОВАТЕЛЬНОМ
ПРОЦЕССЕ В
СОВРЕМЕННОЙ
ШКОЛЬНОЙ УЧЕБНОЙ
ПРОГРАММЕ**

Резюме

Целью данной работы является определение ролей разных участников образовательного процесса. Поскольку цель каждой учебной программы состоит в том, чтобы сделать школу более качественной, определение этих ролей является важной частью работы по учебной программе, поскольку она зависит от того, насколько и насколько хорошо учебная программа будет реализована, а также от общего качества учебной работы и учебного процесса в школе. Для достижения цели этой статьи необходимо реализовать две задачи, а именно. определить, какие все участники образовательного процесса могут сыграть роль в создании и оценке новой современной учебной программы, и более то-

чно определить роль каждого из них. Сначала статья начинается с понимания учебной программы, а затем мы приближаемся к пониманию учебной программы школы, а не учебной программы обучения, которая является одной из меньших частей школьной программы. Разрабатываются роли только некоторых участников / педагогов в школе, прямо или косвенно начиная с директора школы, учителей, сотрудников педагогической и психологической службы, педагогов, учащихся и родителей. Разработка этих областей относится не к известным ролям, а только к тем, которые вытекают из специфики понимания учебного плана в целом и, в частности, современного учебного плана школы. Эти события основаны на позитивном международном опыте, научных и профессиональных разногласиях относительно их ролей, а также на личном размышлении об их роли в отношении специфики нашей школы, общества и современной учебной программы.

Ключевые слова: современная учебная программа, понимание учебной программы, новая школа, партнерство, сотрудничество, участники.